

Sygn. akt I C 1001/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 kwietnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący	Sędzia SO Alina Gąsior
Protokolant	staż. Izabela Małgorzaciak

po rozpoznaniu w dniu 10 marca 2022 r. roku w P.

na rozprawie

sprawy z powództwa A. K., W. K. (1)

przeciwko Bank (...) S.A. w G.

o zapłatę i ustalenie

- ustala, że umowa kredytu budowlano - hipotecznego Nr (...) zawarta w dniu 18 lutego 2004 roku pomiędzy powodami A. K. i W. K. (1) a (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną w W. jest nieważna;
- zasądza od pozwanego Banku (...) S.A. w G. na rzecz powodów A. K. i W. K. (1) łącznie kwotę 144.169,62 (sto czterdzieści cztery tysiące sto sześćdziesiąt dziewięć 62/100) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 23 marca 2021 roku do dnia zapłaty;
- zasądza od pozwanego Banku (...) S.A. w G. na rzecz powodów A. K. i W. K. (1) kwotę 6.434,00 (sześć tysięcy czterysta trzydzieści cztery 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w tym kwotę 5.400,00 (pięć tysięcy czterysta 00/100) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 1001/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 5 lipca 2021 r. powodowie A. K. i W. K. (1), reprezentowani przez pełnomocnika, wnieśli przeciwko pozwanemu bankowi (...) S.A. z siedzibą w G. o:

- ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu budowlano-hipotecznego nr (...), zawartej w dniu 18.02.2004 r. pomiędzy Powodami a (...) Bankiem (...) S.A., będącym poprzednikiem prawnym Banku (...) S.A.
- zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powodów kwoty 144.169,62 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 23.03.2021 r. do dnia zapłaty

ewentualnie, w przypadku uznania przez Sąd, że umowa kredytu budowlano-hipotecznego nr (...) jest ważna:

3. zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powodów kwoty 22.273,46 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 23.03.2021 r. do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnie pobranych kwot w przypadku uznania, iż w umowie kredytu budowlano-hipotecznego nr (...) z dnia 18.02.2004 r., znajdują się niedozwolone postanowienia umowne oraz ustalenie, że klauzule § 1 ust. 1 zd. 1 Umowy, § 7 ust. 3 Umowy, § 10 ust. 6 Umowy, § 12 ust. 9 zd. 2 Umowy oraz § 15 Umowy, stanowią niedozwolone postanowienia umowne i jako takie nie wiążą Powodów z mocą wsteczną, oraz w przypadku uznania żądania określonego w pkt III, o zobowiązanie Pozwanego do sporządzenia i doręczenia Powódce na adres: B. 192a, (...)-(...) I., w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się wyroku wydanego w niniejszej sprawie, harmonogramu spłat kredytu wynikającego z umowy kredytu budowlano-hipotecznego nr (...) z dnia 18.02.2004 r., zawartej pomiędzy Pozwanym a Powodami za okres od dnia 2.03.2021 r. do końca okresu spłaty, ustalonego z pominięciem niedozwolonych postanowień umownych zawartych w klauzule § 1 ust. 1 zd. 1 Umowy, § 7 ust. 3 Umowy, § 10 ust. 6 Umowy, § 12 ust. 9 zd. 2 Umowy oraz § 15 Umowy.

4. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania, w tym opłaty za czynności radcy prawnego przed organami wymiaru sprawiedliwości według norm przepisanych w wysokości dwukrotnie przewyższającej stawkę minimalną, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty oraz opłaty skarbowej od złożenia dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że w dniu 18.02.2004 r. zawarli z (...) Bankiem (...) S.A. w W., którego następcą jest pozwany Bank (...) S.A., umowę kredytu budowlano-hipotecznego nr (...) denominowanego kursem franka szwajcarskiego. Kwota kredytu wynosiła pierwotnie 26.459,23 CHF, którą powodowie przeznaczili na pokrycie kosztów budowy domu mieszkalnego oraz na spłatę pożyczki zgodnie z umową nr (...) w (...) /T.. Z kwoty kredytu powodowie sfinansowali koszty okołokredytowe: 1.234,86 zł z tytułu wyceny nieruchomości oraz 1.609,45 z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty pracy, które to kwoty nie zostały nigdy wypłacone powodom. Bank wypłacił powodom kwotę 110.481,91 zł, co stanowiło równowartość 39.554,62 CHF, przy wykorzystaniu bieżącego kursu kupna dewiz dla (...). Kredit został udzielony na okres 240 miesięcy i został zabezpieczony m.in. hipoteką kaucyjną w złotych polskich. Strony zawarły następnie aneks zmieniający kwotę kredytu oraz okres jego trwania. Powodowie zakwestionowali umowę, wskazując, że zawiera postanowienia, które są klauzulami niedozwolonymi tj. § 1 ust. 1 zd. 1, § 7 ust. 3, § 10 ust. 6, § 12 ust. 9 zd. 2 oraz § 15, z uwagi na ich sprzeczność z dobrymi obyczajami oraz naruszenie interesów konsumenta. Powodowie podali, że zawierając umowy kredytu działali jako konsumenci, postanowienia umowne nie były z nimi indywidualnie uzgadniane, a klauzule waloryzacyjne dotyczą głównego świadczenia stronie. Kwestionowane klauzule powodują nieważność umowy w całości. Powodowie jako interes prawny w ustaleniu nieważności wskazali niepewność prawa, możliwość wykreślenia hipoteki oraz podnieśli, że wystąpienia z powództwem o świadczenie nie wyklucza powództwa o stwierdzenie nieważności umowy. Powodowie wskazali, że w sytuacji uznania za nieważną w całości umowy kredytowej kredytobiorcy przysługuje zwrot wszelkich kwot zapłaconych bankowi w wysokości 110.481,91 zł, z kolei w przypadku uznania poszczególnych klauzul za niedozwolone powodom przysługuje zwrot kwot przez nich nadpłaconych w wysokość 22.273,46 zł.

W odpowiedzi na pozew pozwany Bank (...) siedzibą w G., reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty. Pozwany wskazał, że umowa jest dopuszczalna na płaszczyźnie prawa, nie zawiera klauzul niedozwolonych, nie zostały spełnione przesłanki uznania jej za nieważną w całości, zaś żądanie zapłaty nie zasługuje na uwzględnienie w jakiegokolwiek części. Pozwany zakwestionował interes prawny powodów, jak też spełnienie przesłanek warunkujących zwrot świadczenia. Zakwestionował również żądanie w zakresie podwójnego wynagrodzenia pełnomocnika.

Na rozprawie w dniu 10 marca 2022 r. pełnomocnik powodów sprostował kwotę wskazaną w uzasadnieniu pozwu, wskazując, że powodowie zapłacili na rzecz pozwanego kwotę 144.169,62 zł i takiej kwoty dochodzą.

Strony podtrzymały swoje stanowiska w toku postępowania.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany bank jest następcą prawnym Banku (...) S.A. z siedzibą w G..

/okoliczność bezsporna/

W dniu 12 grudnia 2003 r. powodowie złożyli wniosek o kredyt w walucie (...) w kwocie 57.000 zł na okres 240 miesięcy. Powodowie nie deklarowali prowadzenia działalności gospodarczej.

/dowód: wniosek kredytowy k.109-111/

Zgodnie z umową kredytu budowlano-hipotecznego nr (...) zawartej w dniu 18.02.2004 r. pomiędzy powodami a (...) Bankiem (...) S.A.:

Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji Kredytobiorcy kwotę w wysokości 26 459,23 CHF zwaną dalej (...), na którą składa się Kwota udzielonego Kredytu w wysokości 25 542,36 CHF oraz kwota należnej składki z tytułu ubezpieczenia opisanego w § 12 w wysokości 518,81 CHF oraz na pokrycie kosztów wyceny (...) w wysokości 398,06 CHF. Kredyt zostaje udzielony na warunkach określonych w Umowie, a Kredytobiorca zobowiązuje się do wykorzystania Kredytu zgodnie z postanowieniami Umowy, zwrotu kwoty wykorzystanego Kredytu wraz z odsetkami w terminach oznaczonych w Umowie oraz zapłaty Bankowi prowizji i innych należności wynikających z Umowy (**§ 1 ust. 1**). Kredyt przeznaczony jest na pokrycie kosztów budowy domu mieszkalnego, zwanego dalej (...), na działce gruntu opisaną w § 3, ust 1, której właścicielem jest Kredytobiorca w wysokości 23 220,33 CHF oraz na spłatę pożyczki zgodnie z umową nr (...) w (...) /T. w wysokości 2 322,03 CHF (§ 1 ust. 2). Spłata Kredytu wraz z odsetkami nastąpi w 240 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych na zasadach określonych w § 10. (§ 1 ust. 5).

Oprocentowanie Kredytu na dzień sporządzenia Umowy wynosi 3,600 % w skali roku i stanowi sumę marży Banku w wysokości 3,31 punktu procentowego oraz aktualnie obowiązującego indeksu L3, opisanego szczegółowo w § 8 (§ 2 ust. 1).

Prawnym zabezpieczeniem spłaty Kredytu z uwzględnieniem postanowień § 12 jest:

Hipoteka kaucyjna w walucie kredytu do kwoty' stanowiącej 170% kwoty kredytu określonej w § 1 ust 1, zwana dalej Hipoteką wpisaną w Księdze wieczystej prowadzonej dla (...) (§ 3 ust. 2 pkt a).

Z tytułu wyceny (...) dla potrzeb udzielenia Kredytu Kredytobiorca zobowiązany jest uiścić opłatę w wysokości 1200,00 złotych polskich (§ 6 ust. 1). Całkowity koszt kredytu wynosi 11765,71 CHF, a rzeczywista roczna stopa oprocentowania wynosi 4,048 % (§ 6 ust. 2).

Z zastrzeżeniem § 17 ust. 2 wypłata każdej transzy Kredytu nastąpi w złotych polskich, po spełnieniu warunków określonych w § 4, w terminie nie dłuższym niż 7 dni roboczych od dnia otrzymania przez Bank (...) o Wypłatę, z zastrzeżeniem, że jeżeli Umowa zostanie zawarta poza lokalem (...) Banku wypłata nastąpi nie wcześniej niż po upływie 10 dni od dnia jej zawarcia (§ 7 ust. 1 zd. 1). Do wyliczenia wypłacanej kwoty stosowany będzie kurs kupna waluty Kredytu podany w Tabeli kupna/sprzedaży GE Banku (...) ogłoszony przez Bank w dniu dokonania wypłaty przez Bank (**§ 7 ust. 3**)

Oprocentowanie kredytu jest zmienne i ulega zmianie w tym samym dniu kalendarzowym, w jakim nastąpiła wypłata I transzy Kredytu najbliższego miesiąca następującego po ostatniej zmianie indeksu L3 (§ 8 ust. 1).

Spłata Kredytu wraz z odsetkami, dokonywana będzie nie później niż w tym samym dniu kalendarzowym każdego miesiąca, w którym nastąpiła wypłata I transzy Kredytu (§ 10 ust. 1 zd. 1). Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez Kredytobiorcę, będzie następować według kursu sprzedaży waluty Kredytu, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S. A., ogłoszonego przez Bank w dniu wpływu środków do Banku (**§ 10 ust. 6**).

W przypadku gdy Kredytobiorca opóźnia się z zapłatą co najmniej dwóch kolejnych Rat Kredytu w całości lub w części, Bank może zlecić niezależnemu rzeczoznawcy majątkowemu, sporządzenie wyceny (...) w postaci operatu szacunkowego. Koszt wyceny zostanie przeliczony na walutę w której udzielony jest Kredyt według kursu kupna podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) SA z dnia dokonania płatności za wycenę i zostanie doliczony do salda zadłużenia (§ 12 ust. 9). Kredytobiorca przystępuje do ubezpieczenia od ryzyka braku możliwości spłaty Kredytu na skutek utraty źródła dochodu w T.U.R. (...) SA z siedzibą w W. na warunkach określonych w ogólnych warunkach umowy stanowiących załącznik do niniejszej umowy, w szczególności: łączna suma ubezpieczenia wynosi 2 128,24 CHF, Ubezpieczeniem objęte są następujące osoby: A. K. w części sumy ubezpieczenia w kwocie 553,75 CHF, W. K. (2) w części sumy ubezpieczenia w kwocie 1 574,49 CHF. Kredytobiorca zobowiązuje się do pokrycia kosztów składki wpłacanej pata Bank. W pierwszym roku wysokość składki wynosi 2 % kwoty kredytu, kwota składki doliczana jest do kwoty kredytu. W następnych latach składka stanowi 5,5% sumy ubezpieczenia, płatna jest w 12 ratach miesięcznych i doliczana do raty odsetkowej lub Raty Kredytu po przeliczeniu na złote polskie według kursu sprzedaży, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. ogłoszonego przez Bank w dniu wpływu środków do Banku (§12 ust. 11)

Do rozliczania transakcji wypłat i spłat Kredytów oraz P. stosowane są odpowiednio, kursy kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. walut zawartych w ofercie Banku. Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna. Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży. Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w ostatnim dniu roboczym, poprzedzającym ogłoszenie kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. przez Bank oraz marże kupna/sprzedaży wyliczone na bazie danych z ostatniego roboczego dnia miesiąca poprzedzającego ogłoszenie kursów kupna/sprzedaży przez GE Bank (...). Marże kupna/sprzedaży ustalane są raz na miesiąc. Wyliczenie ww. marż polega na obliczeniu różnicy pomiędzy średnimi kursami złotego do danych walut ogłoszonymi w tabeli kursów średnich NBP w przedostatnim dniu roboczym miesiąca poprzedzającego okres obowiązywania wyliczonych marż, a średnią arytmetyczną z kursów kupna/sprzedaży stosowanych do transakcji detalicznych z pięciu banków na ostatni dzień roboczy miesiąca poprzedzającego okres obowiązywania wyliczonych marż. W/w. banki to: (...) S.A., (...) S.A., Bank (...) S.A., (...) Bank S.A. i (...) S.A. W przypadku, gdyby którykolwiek z ww. banków zaprzestał ogłaszania kursów kupna/sprzedaży walut, (...) Banku (...) S. A. podejmuje decyzję o dołączeniu do listy banków referencyjnych innego banku. Zmiana w tym zakresie nie będzie wymagała pisemnego aneksu do Umowy. Marże kupna i sprzedaży (...) Banku (...) S.A. ustalane są z dokładnością do czwartego miejsca po przecinku. Kursy kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. będą podawane codziennie poprzez wywieszenie ich w siedzibie Banku oraz publikację na stronie internetowej (...) Banku (...) S.A. ((...)) (§ 16).

/dowód: umowa kredytu k.23-29/

W dniu 20 stycznia 2005 r. powodowie i poprzednik pozwanego zawarli aneks do powyższej umowy, w którym postanowili zwiększyć kwotę Kredytu o kwotę w wysokości 15.000,00 franków szwajcarskich do kwoty w wysokości 41.459,23 franków szwajcarskich. Zgodnie z nowym brzmieniem umowy kwota, o którą Kredyt został podwyższony Aneksem nr (...), przeznaczona jest na pokrycie części kosztów wykończenia domu mieszkalnego. Spłata Kredytu wraz z odsetkami nastąpi w 360 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych na zasadach określonych w § 10. Całkowity koszt kredytu na dzień sporządzenia Umowy Kredytu wynosi kwotę 31 577,400 złotych polskich (podana kwota nie uwzględnia ryzyka kursowego) a rzeczywista roczna stopa oprocentowanie wynosi 4.20%.

/dowód: aneks nr (...) k.30-31/

Pozwany wypłacił kredyt w ośmiu następujących transzach:

1) wypłacona w dniu 26.02.2004 r. w kwocie 32.180,43 zł, która wg kursu kupna Banku wynoszącego 3, (...), stanowi równowartość 10.615,00 CHF,

2) wypłacona w dniu 28.05.2004 r. w kwocie 12.420,11 zł, która wg kursu kupna Banku wynoszącego 2, (...) stanowi równowartość 4.229,42 CHF,

3) wypłacona w dniu 25.06.2004 r. w kwocie 12.340,57 zł, która wg kursu kupna Banku wynoszącego 2, (...) stanowi równowartość 4.229,41 CHF,

4) wypłacona w dniu 23.08.2004 r. w kwocie 9.091,83 zł, która wg kursu kupna Banku wynoszącego 2, (...) stanowi równowartość 3.234,26 CHF,

5) wypłacona w dniu 23.09.2004 r. w kwocie 8.837,97 zł, która wg kursu kupna Banku wynoszącego 2, (...) stanowi równowartość 3.234,27 CHF,

6) wypłacona w dniu 09.02.2005 r. w kwocie 14.418,77 zł, która wg kursu kupna Banku. wynoszącego 2, (...) stanowi równowartość 5.867,49 CHF,

7) wypłacona w dniu 18.03.2005 r. w kwocie 18.073,04 zł, która wg kursu kupna Banku wynoszącego 2, (...) stanowi równowartość 6.915,00 CHF,

8) wypłacona w dniu 02.08.2005 r. w kwocie 3.119,19 zł, która wg kursu kupna Banku wynoszącego 2, (...) stanowi równowartość 1.229,77 CHF.

Oplaty i koszty kredytowe po uruchomieniu kredytu obejmowały: wycenę nieruchomości w kwocie 398,06 CHF co przy kursie Banku wynoszącym 3, (...) daje 1.234,86 zł oraz ubezpieczenie od ryzyka utraty pracy w kwocie 518,81 CHF, co przy kursie Banku wnoszącym 3, (...) daje kwotę 1,609,45 zł.

/dowód: zaświadczenie pozwanego z 15.10.2019 r. k.32-33/

Powodowie przed podjęciem decyzji o zaciągnięciu kredytu odbyli wizyty w różnych bankach. Ostatecznie zdecydowali się na kredyt w GE Banku (...). Wniosek składali u pośrednika kredytowego. Umowa kredytu była również zawarta przez pośrednika.

Powodowie chcieli zaciągnąć kredyt w złotych, jednak nie posiadali oni zdolności kredytowej. Pracownik zaproponował im kredyt we frankach szwajcarskich jako tańszą alternatywę. Walutę tę przestawił jako bezpieczną i stabilną. Pracownik nie informował o nieograniczonym ryzyku kursowym, nie przedstawił symulacji pokazującej warianty spłaty kredytu w zależności od wartości kursu franka. Powodowie nie byli informowani o zależności między kursem franka a wysokością raty i saldem zadłużenia. Nie byli informowani o sposobie wyliczania kursu przez bank. Powodowie uzyskali ogólne informacje kredycie frankowym.

Kredyt był wypłacony w złotych, rata kredytu była podana we frankach szwajcarskich.

Obecnie powodowie spłacają raty w wysokości ok. 700 zł miesięcznie. Powodowie spłacają kredyt w złotych. Bank sam wylicza im wysokość spłaty. Powodowie zamieszkują na nieruchomości sfinansowanej z kredytu.

/dowód: zeznania powódki protokół k.210-211, zeznania powoda protokół k.211-212/

W okresie od 25 marca 2004 r. do 2 marca 2021 r. powodowie spłacili łącznie kwotę w wysokości 144.169,62 zł.

/dowód: zestawienie pozwanego z 22.03.2021 za okres 26.02.2004-21.03.2021 r. k.220-231, wyliczenia powodówk.216-218v/

Powodowie zgłosili pozwanemu reklamację wraz z wezwaniem do zapłaty pismem z dnia 15 lutego 2021 r., doręczonym pozwanemu w dniu 19 lutego 2021 r.

Pismem z dnia 1 marca 2021 r. pozwany odmówił uwzględnienia reklamacji.

/dowód: reklamacja k.50-51, potwierdzenie odbioru k.51, stanowisko pozwanego k.52-59/

Sąd ustalił stan faktyczny w oparciu o wyżej wskazane dowody. Postanowienia umowy kredytu łączącej strony były niesporne w sprawie. Legitymacja bierna pozwanego również nie budziła w ocenie Sądu wątpliwości. Sąd za wiarygodne uznał zeznania powodów, bowiem korespondowały ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, były logiczne i konsekwentne, nie zawierały sprzeczności podważających ich wiarygodność. W konsekwencji uznać należało, że w sprawie wystąpił faktyczny brak rzetelnej informacji o zasadach funkcjonowania takiej pożyczki, sposobie ustalania wysokości pożyczki i poszczególnych rat oraz o ryzyku kursowym.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 i 5 kpc pominął wniosek powodów o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości lub bankowości i finansów oraz wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości i rachunkowości, uznając, że żaden z nich nie miał znaczenia dla rozpoznania istoty sprawy. Wobec zasadności powództwa głównego postępowanie dowodowe obejmowało ustalenie kwoty nienależnie pobranego świadczenia przez bank od powodów, nie zaś ustalenie korzyści po ich stronie czy też wzajemnego rozliczenia stron. Ustalając wysokość zobowiązania, Sąd przyjął wyliczenia powodów (216-218v) dokonane na podstawie zestawienia wystawionego przez pozwanego (k.220-231), których wiarygodności pozwany nie kwestionował, a w zakresie wyliczenia łącznej sumy dokonanych spłat nie przedstawił też żadnej merytorycznej argumentacji podważającej ich rzetelność, uzasadniającej dokonanie innych niż powodowie wyliczeń. Natomiast w zakresie żądania ustalenia nieważności umowy wystarczająca była ocena prawna nie wymagająca opinii biegłego. Dla stwierdzenia niedozwolonego charakteru kwestionowanych postanowień umownych nie miało znaczenia, jak wyglądał obieg środków finansowych towarzyszący udzieleniu kredytu, pozyskiwanie przez pozwanego bank środków finansowych na ten cel, koszty finansowania akcji kredytowych dla kredytów indeksowanych/denominowanych kursem franka szwajcarskiego, czynniki wpływające na zmianę kursów walut czy też ustalenie różnicy między kursem pozwanego banku a kursem rynkowym. Powyższe okoliczności, na które powołuje się strona pozwana, leżą bowiem poza stosunkiem prawnym łączącym strony.

Sąd pominął dowód z zeznań świadka J. B. w konsekwencji niewykonania przez pozwanego zobowiązania do wskazania aktualnego adresu zamieszkania świadka.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 kpc nie czynił ustaleń z załączonych przez pozwanego dokumentów zawierających zeznania na piśmie świadka E. C. i W. Z.. Przede wszystkim wskazać należy, że świadkowie ci nie brali udziału w procedurze związanej z udzieleniem kredytów powodom, w konsekwencji zostali zgłoszeni jedynie na fakty dotyczące ogólnej procedury zawierania takich umów, a zatem bez uwzględnienia tego, jak przebiegały spotkania z przedstawicielem banku, jaki był zakres pouczeń i informacji przekazanych powodom na temat produktu – kredytu hipotecznego, jakie dokumenty powodowie otrzymali w chwili zawarcia umowy, czy powodowie mieli możliwość negocjowania umowy. Ponadto okoliczności związane z funkcjonowaniem kredytu hipotecznego oraz zasadami ustalania kursów walut stanowią okoliczności leżące poza stosunkiem łączącym strony, będąc jedynie wewnętrznymi procedurami banku, a zatem na ich podstawie powodowie nie mogli przewidzieć, jak będzie kształtowało się ich zobowiązanie względem banku.

Z kolei załączone przez pozwanego dokumenty w postaci opinii prywatnych traktować należało jedynie jako element argumentacji strony pozwanej.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości co do roszczenia głównego o zapłatę i ustalenie. Taki stan rzeczy czynił bezprzedmiotowym odnoszenie się do roszczenia ewentualnego.

I. Powództwo o ustalenie

Określone przez powodów żądanie ustalenia nieważności umowy znajduje swą podstawę prawną w treści art. 189 kpc, zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

1. *interes prawny*

Zdaniem Sądu, powodom przysługuje interes prawny w dochodzeniu ustalenia nieważności umowy. Rozstrzygnięcie pozwoli powodom uniknąć ewentualnych sporów w przyszłości w zakresie wysokości świadczenia pieniężnego należnego pozwanemu bankowi. Umowa z dnia 18 lutego 2004 r., uwzględniając zmiany wprowadzone aneksem nr (...), została zawarta na okres 360 miesięcy, tj. 30 lat i obecnie strony są nadal związane umową. Dopóki strony wiąże umowa, powodowie nie mogą domagać się rozliczenia umowy, bowiem żądania te zaktualizują się w przypadku ustalenia, że zaskarżone postanowienie umowne nie wiąże stron. Bez rozstrzygnięcia na przyszłość o zasadach rozliczenia kredytu, nie istnieje możliwość definitywnego zakończenia sporu. Rozstrzygnięcie roszczenia o ustalenie nieważności umowy zniesie stan niepewności strony powodowej w zakresie wysokości rat i sposobu ich rozliczania.

Sama możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie nie wyczerpuje interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Zakresem res iudicata objęta jest sentencja wyroku, zaś przesłankowe ustalenie nieważności umowy i zasądzenie na tej podstawie kwot nienależnie wypłaconego świadczenia, nie będzie zawierało ww. rozstrzygnięcia w sentencji. Może więc dojść do sytuacji, w której pozwany będzie zobligowany do zwrotu kwot rat, ale nadal będzie domagać się kolejnych rat kredytu na przyszłość, zaś powodowie będą zmuszeni bronić się kolejnym powództwem tym razem o ustalenie, bądź w sytuacji wypowiedzenia umowy – powództwem przeciwegzekucyjnym.

Ponadto kwestia ustalenia nieważności umowy będzie miała wpływ na roszczenie o wykreślenie hipoteki zabezpieczającej. Hipoteka wygasa na skutek wygaśnięcia wierzytelności (art. 94 ustawy o księgach wieczystych i hipotece), zatem dopiero ustalenie nieważności umowy kredytu spowoduje możliwość wykreślenia hipoteki z księgi wieczystej.

W konsekwencji należy przejść do oceny ważności zawartej przez powodów z pozwanym bankiem umowy kredytu.

2. ocena nieważności umowy

W zakresie roszczenia o stwierdzenie nieważności umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej podstawowe znaczenie ma art. 58 kc. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy (art. 58 § 1 kc). Nieważna jest również czynność sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 kc). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 kc).

Oceniając ważność czynności prawnej nie można przypisywać dominującego znaczenia ani okolicznościom poprzedzającym zawarcie umowy, ani sposobowi jej wykonania. O ważności umowy orzeka się oceniając jej treść i cel z daty zawarcia umowy, a nie sposób jej faktycznego wykonania.

W zakresie roszczenia opartego na abuzywności poszczególnych postanowień zawartych w łączącej strony umowie kredytowej istotnymi są przepisy art. 385¹ kc. Przy stwierdzeniu abuzywności niektórych postanowień umownych umowa nadal może wiązać strony w pozostałym zakresie albo – o ile po stwierdzeniu abuzywności tych postanowień nie da się jej wykonać – umowa może być również uznana za nieważną.

2.1. nieważności umowy kredytu z uwagi na klauzule niedozwolone

Sąd poddał ocenie klauzule umowne zawarte w § 1 ust. 1 zd. 1, § 7 ust. 3, § 10 ust. 6, § 12 ust. 9 zd. 2 oraz § 16 umowy pod kątem spełnienia przesłanek z art. 385¹ kc i wywodzonych z tego skutków. Powodowie wskazywali co prawda na § 15 umowy, jednakże powoływali treść § 16, w konsekwencji należało przyjąć, iż w istocie kwestionują oni § 16 umowy.

W zakresie ochrony praw konsumenta przed naruszeniami słuszności kontraktowej istnieją przepisy szczególne (w tym art. 385¹ - 385³ kc) wprowadzające instrument wzmożonej względem zasad ogólnych kontroli treści postanowień narzuconych przez przedsiębiorcę pod kątem poszanowania interesów konsumentów, a także szczególną sankcję mającą niwelować niekorzystne skutki zastosowania klauzul abuzywnych. Przepisy dotyczące nieuczciwych postanowień umownych stanowią implementację do krajowego systemu prawnego Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.U.E.L 1993 Nr 95, str. 29) należy zatem odwołać się do znacznego dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Kluczowa w tym zakresie jest wykładnia art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, który nakłada na Państwa Członkowskie obowiązek zapewnienia, że nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków.

Zgodnie z art. 385¹ § 1-4 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanej konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). W większości analogiczne przesłanki uznania postanowień umownych za niedozwolone przewidują też przepisy art. 3 ust. 1 i 4 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13/EWG.

Najistotniejsze w ocenie klauzuli waloryzacyjnej jest wykazanie, czy rażąco narusza ona interesy konsumenta. Trzeba mieć przy tym na uwadze, że jest to jedyna przesłanka, której sformułowanie różni się w prawie krajowym i prawie wspólnotowym. Zgodnie bowiem z przepisem art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG warunki umowy, uznaje się za nieuczciwe, jeśli powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Nie ma wątpliwości, że ścisła interpretacja przesłanki określonej w prawie polskim byłaby niezgodna z dyrektywą, dlatego konieczne jest uwzględnienie w rozszerzającej wykładni pojęcia „rażące naruszenie interesów konsumenta”, tak by objęło ono sytuację „znaczącej nierównowagi praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta”.

Dla oceny abuzywności miarodajny nie jest sposób wykonywania umowy (sposób faktycznego wykorzystywania ocenianego postanowienia). Oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 kc), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (tak uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17).

W niniejszej sprawie powodowie, podpisując przedmiotową umowę kredytu, działali jako konsumenci. Zgodnie bowiem z treścią art. 22¹ kc za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Postanowienia dotyczące indeksacji kredytu – zarówno dotyczące sposobu przeliczenia kwoty kredytu na franki przy wypłacie kredytu, jak też zadłużenia wyrażonego we frankach na złotówki podczas spłaty poszczególnych rat – określają świadczenia główne stron. Dotyczą bowiem one bezpośrednio sposobu określenia kwoty wykorzystanego i spłacanego kredytu, a zatem elementów należących zgodnie z treścią art. 69 ustawy prawo bankowe do essentialia negotii umowy kredytu.

Kwestionowane klauzule nie podlegały indywidualnym uzgodnieniom ze stroną powodową w jakimkolwiek zakresie. Pozwany bank, na którym spoczywał obowiązek wykazania, że postanowienia przedmiotowej umowy kredytowej dotyczące wypłaty oraz spłaty kredytu przy wykorzystaniu przeliczenia waluty obcej, także w zakresie w jakim odsyłały do sporządzonych przez niego Tabel kursów, były przedmiotem indywidualnych uzgodnień pomiędzy stronami, obowiązku temu w żaden sposób nie sprostał. Kluczowe jest natomiast, że umowę zawarto z wykorzystaniem wzorca umownego wykreowanego przez bank, zaś kwestionowane klauzule stanowiły jej integralny i nie zmodyfikowany w żaden sposób element. Taki sposób zawierania umowy wyklucza możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstałego stosunku prawnego, poza ustaleniem kwoty kredytu, ewentualnie wysokości oprocentowania, marży czy prowizji. Zaznaczyć bowiem należy, że wpływ konsumenta musi mieć charakter realny i rzeczywiście zostać mu zaoferowany. Pozwany nie wykazał zresztą, aby powodowi zaoferowano możliwość negocjowania postanowień umowy kreujących mechanizm indeksacji lub denominacji kredytu do (...). W ocenie Sądu indywidualnym uzgodnieniem umowy nie jest to, że po zapoznaniu się z ofertą banku, zaproponowaniu przez przedstawiciela banku lub pośrednika kredytowego kredytu frankowego, konsumenci złożyli wniosek o udzielenie konkretnego rodzaju kredytu. Indywidualnym uzgadnianiem postanowień umowy nie jest też akceptacja propozycji banku zawarcia takiej umowy, przyjęcie oferty nie oznacza realnej możliwości, wpływu na kształt postanowień umowy przygotowanych na wzorcu przez bank. W tym miejscu zaznaczyć należy, że zgodnie z art. 385¹ § 4 kc ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

Postanowienia określające główne świadczenia stron nie podlegają ocenie nieuczciwego charakteru wyłącznie w przypadku, gdy na podstawie badania indywidualnego możliwe jest uznanie, że zostały sformułowane przez przedsiębiorcę prostym i zrozumiałym językiem. Powyższe oznacza, że umowa winna przedstawiać w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się dane postanowienie, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych postanowieniach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (tak np. wyrok (...) z dnia 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16, pkt 43 i 44).

Klauzula waloryzacyjna przy wypłacie kredytu zawarta jest w § 1 ust. 1 zd. 1 w zw. z § 7 ust. 3 w zw. z 12 ust. 9 zd. 2 w zw. z § 1 umowy, zgodnie z którymi bank zobowiązał się oddać do dyspozycji kwotę w wysokości 26 459,23 CHF, zawierający m.in. koszty wyceny, do wyliczenia której przy wypłacie stosowany będzie kurs kupna waluty Kredytu podany w Tabeli kupna/sprzedaży GE Banku (...) ogłoszony przez Bank w dniu dokonania wypłaty przez Bank, którym jest kurs średni NBP minus marża kupna, przy czym marża stanowi różnicę między kursem średnim NBP a średnią arytmetyczną z kursów kupna/sprzedaży stosowanych dla transakcji detalicznych z pięciu określonych banków.

Natomiast klauzula waloryzacyjna w zakresie spłaty kredytu zawarta jest w § 10 ust. 6 w zw. z § 16 umowy, zgodnie z którymi rozliczenie każdej wpłaty będzie następować według kursu sprzedaży waluty Kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży GE Banku (...) ogłoszonego przez Bank w dniu wpływu środków do Banku, którym jest średni kursy NBP plus marża sprzedaży, przy czym marża stanowi różnicę między kursem średnim NBP a średnią arytmetyczną z kursów kupna/sprzedaży stosowanych dla transakcji detalicznych z pięciu określonych banków.

W orzecznictwie krajowym przyjmuje się, że klauzule waloryzacyjne zawierające odniesienie do tabel kursowych banku, których treść ten bank miał sam ustalać wedle przyjętych przez siebie metod, nie określają wysokości świadczenia pieniężnego obciążającego powodów w sposób jednoznaczny i precyzyjny (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r. III CSK 159/17 oraz z dnia 9 maja 2019 r. I CSK 242/18).

Sporne klauzule odwołują się wskaźników, które jedynie w odniesieniu do kursu NBP mogą być uznane za obiektywne, całkowicie niezależne od woli stron. Obiektywne natomiast nie było odwołanie się do marż kupna/sprzedaży stosowanych przez wymienione w § 16 umowy banki. Sąd wziął pod uwagę, że pozwany, podobnie jak wszystkie wymienione w § 16 banki są podmiotami sektora bankowego działającymi na wolnym rynku i oferującymi produkty bankowe o tym samym charakterze. Jako takie zmierzają więc do osiągnięcia dodatnich wyników finansowych przez co ich interesy należy uznać za zbieżne. Konsekwencją tego jest to, że banki wymienione w umowie kształtują swą

politykę finansową w sposób pozwalający generować zyski, w tym również zyski w zakresie sprzedaży walut. Żaden z nich nie działa w oderwaniu od realiów panujących na rynku usług finansowych, zaś ich działania wzajemnie na siebie wpływają. W ostatnim czasie przed sądami powszechnymi masowo kwestionowane są klauzule kursowe zawarte w umowach kredytu denominowanego i indeksowanego, również w zakresie powołanych w przedmiotowej umowie banków, które to powództwa coraz częściej są uznawane za zasadne. W konsekwencji kursom ustalonym przez banki wskazane w § 16 umowy nie sposób przypisać waloru obiektywizmu, a w konsekwencji waloru tego nie posiada również kurs ustalany przez pozwanego.

Umowa kredytu nie przedstawiała działań mechanizmu wymiany waluty obcej, tak aby kredytobiorcy byli w stanie samodzielnie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla nich z umowy konsekwencje ekonomiczne. Na dzień zawarcia umowy powodowie nie wiedzieli, jaką kwotę będą musieli spłacić, ponieważ kwota kredytu jest uzależniona od kursu waluty w dniu wypłaty poszczególnych transz kredytowych, zaś spłata ta jest dodatkowo uzależniona od kursu pozwanego.

W ocenie Sądu zakwestionowane w sprawie niniejszej klauzule umowne nie mogą zostać uznane za jednoznacznie sformułowane w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 kc, skoro na ich podstawie powodowie nie byli w stanie oszacować kwot, jakie w przyszłości będą zobowiązani świadczyć na rzecz banku i nie mogli zorientować się, w jakiej dokładnie sytuacji prawnej znajdą się na skutek zawarcia umowy i jakie potencjalne konsekwencje dla ich zobowiązań finansowych powstaną na gruncie przedmiotowych postanowień umownych.

2.1.1. niedozwolony charakter klauzul waloryzacyjnych

Dyrektywa 93/13 wymaga, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (wyrok (...) z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13). Wyżej analizowane postanowienia umowy określając sposób ustalania kursu waluty, przewidują wyłącznie, że będzie się to odbywać według tabeli stosowanej przez bank. Postanowienie umowy, w którym bankowi przyznano uprawnienie do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem (...) poprzez wyznaczanie w tabelach kursowych kursu franka szwajcarskiego oraz wysokości tzw. spreadu (różnica między kursem sprzedaży i zakupu waluty obcej) przy pozbawieniu konsumenta jakiegokolwiek wpływu i bez wskazania w umowie sposobu ustalania kursów walut, rażąco narusza interesy konsumenta i jest sprzeczne z dobrymi obyczajami (tak np. Sąd Apelacyjny w Warszawie z dnia 13 marca 2019, I ACa 681/18). Klauzule te kształtują stosunek prawny łączący powoda z klientami w sposób naruszający równowagę kontraktową – zapewniający niedozwoloną przewagę profesjonalście, wykorzystującemu swoją pozycję kredytodawcy jako podmiotu silniejszego. Innymi słowy, zapewniając pozwanemu możliwość dowolnego kształtowania kursu waluty, naruszają w sposób rażący interesy konsumentów.

Działanie banku było również sprzeczne z dobrymi obyczajami, gdyż polegało na zatajeniu przed konsumentem istotnych informacji, dostępnych dla banku, które pozwoliłyby konsumentowi na podjęcie świadomej i rozważnej decyzji, na nieprzedstawieniu rzetelnych symulacji wykazujących wpływ wzrostu kursu franka na wysokość zobowiązań powoda i realny koszt kredytu. Bank nie zaproponował przy tym żadnych mechanizmów, które ograniczyłyby ryzyko walutowe, uwzględniając słuszne interesy obu stron umowy. Bank wykorzystał swoją przewagę informacyjną a także zaufanie, jakim konsumenci w Polsce obdarzali w tamtym czasie banki. Przetawione w niniejszej sprawie dowody, w świetle twierdzeń strony powodowej, nie dają podstaw do ustalenia, że bank wykonał obowiązek informacyjny w tym zakresie w sposób, dający stronie powodowej pełne rozeznanie co do istoty transakcji. Nie chodzi bowiem tylko o ogólną wiedzę, że kursy walut zmieniają się, ale o uwidocznienie, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływających z umowy konsekwencji ekonomicznych, w tym przyjęcia przez kredytobiorcę ryzyka kursowego, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty. Ponadto przedstawienie konsumentowi jakichkolwiek informacji musi się odbywać w warunkach umożliwiających spokojne, niezakłócone zapoznanie się z nimi oraz swobodne ich przeanalizowanie.

Z pewnością nie spełnia tego wymogu, tak jak w przypadku niniejszej umowy, oświadczenie o poinformowaniu i o świadomości ryzyka kursowego zawarte na wielostronicowej umowie kredytu.

W konsekwencji postanowienia w zakresie klauzul waloryzacyjnych umowy kredytu należy uznać za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 kc, a konsekwencją tego jest działająca ex lege sankcja bezskuteczności

2.2. Skutki stwierdzenia niedozwolonego charakteru warunków umowy

Z przepisów art. 385¹ § 2 kc jak i z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG wynika, że skutkiem zasadniczym uznania postanowienia za niedozwolone jest brak związania konsumenta tym postanowieniem, co oznacza, że nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, obowiązkiem sądu jest uwzględnienie tego skutku z urzędu, zaś orzeczenie sądu stwierdzające abuzywność ma charakter wyłącznie deklaratoryjny. Dokonując rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie Sąd miał na uwadze stanowisko zaprezentowane w wyroku (...) z dnia 3.10.2019 r. wydanym w sprawie C-260/18 dotyczącej tego podobnego rodzaju umowy kredytu, co umowa stanowiąca przedmiot niniejszej sprawy.

W kredycie denominowanym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej, a zostaje wypłacona w walucie krajowej według klauzuli umownej opartej na kursie kupna waluty obcej obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, zaś spłata kredytu następuje w walucie krajowej.

Zdaniem Sądu dalsze wykonywanie przedmiotowej umowy po wyeliminowaniu z niej w/w niedozwolonych postanowień umownych spowodowałoby taką modyfikację umowy łączącej strony, że prowadziłyby to do zmiany charakteru prawnego umowy, w tym oznaczałoby wykładnię sprzeczną z art. 65 kc. Wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego i denominowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR (bądź stopy referencyjnej odwołującej się do rynku międzynarodowego, jak w przedmiotowej umowie; stopa ta została później zastąpiona stawką LIBOR), jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy uznać ją za umowę o odmiennej istocie i charakterze, mimo iż nadal jest to tylko wariant umowy kredytu. Oznacza to, że po wyeliminowaniu tego rodzaju postanowień umownych utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co prowadzi do całkowitej nieważności umowy na podstawie art. 58 § 1 i 3 kc w zw. z art. 353¹ kc. Strony nie zawarłyby umowy kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 lipca 2020 r., VI ACA 32/19).

W miejsce postanowień uznanych za abuzywne nie wchodzi przepisy dyspozytywne, albowiem nie istnieją przepisy dyspozytywne wprost regulujące tę kwestię, a Sąd rozpoznający niniejszą sprawę uznając postanowienia umowne za niedozwolone nie posiada uprawnienia do ustalenia odmiennej treści praw i obowiązków stron umowy w tym zakresie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.09.21 r., I (...) 74/21). Sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego postanowienia umownego, aby nie wywierał on wiążących skutków wobec konsumenta, natomiast nie są uprawnione do nadawania mu nowej treści (por. wyroki (...) z dnia 15 marca 2012 r., C-453/10, z dnia 21 grudnia 2016 r., C- 154/15).

W konsekwencji Sąd uznał, że umowa kredytowa będąca przedmiotem sporu jest nieważna w całości, o czym orzekł jak w pkt I wyroku

II. Roszczenie o zapłatę

W związku z uznaniem, że przedmiotowa umowa była nieważna od samego początku stronie powodowej należy się zwrot wszystkich świadczeń spełnionych w jej wykonaniu, albowiem uiszczenie wszystkich świadczeń przez powodów na rzecz pozwanego było bezpośrednio związane z realizacją nieważnej umowy. W ocenie Sądu konsekwencją nieważności umowy jest obowiązek zwrotu wszystkiego, co strona pozwana otrzymała od strony powodowej.

Zgodnie z art. 405 kc kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Natomiast zgodnie z art. 410 § 1 i 2 kc przepis ten stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego, tj. takiego, w którym ten, kto je spełnił nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Dla aktualizacji roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia – poza wykazaniem jednej z kondykcji opisanych w art. 410 § 2 kc. wystarczające jest wykazanie samego przesunięcia majątkowego pomiędzy zubożonym (solvens) a wzbogaconym (accipiens) będącego następstwem spełnienia nienależnego świadczenia, gdyż ze swej istoty spełnienie tego świadczenia spełnia przesłankę zubożenia, zaś jego otrzymanie - kryteria wzbogacenia (tak też Sąd Najwyższy w wyrokach z 15 maja 2014 r., II CSK 517/13, LEX nr 1488794, z 29 listopada 2016 r., I CSK 798/15, LEX nr 2183475, zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344). Bez znaczenia w sprawie pozostawało to, czy pozwany faktycznie rozporządził środkami finansowymi otrzymanymi w ramach spłat rat kredytu, choćby na pokrycie własnych zobowiązań i nie zachodzi w tym wypadku potrzeba ustalenia, czy wzbogaciło ono odbiorcę (accipiensa). Samo bowiem spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia restytucyjnego.

Brak zastrzeżenia przez pożyczkobiorców zwrotu spełnianego świadczenia (rat kredytu) nie niweczył skuteczności roszczenia, gdyż jak wynika z art. 411 pkt 1 kc spełnienie świadczenia w wykonaniu nieważnej czynności prawnej rodzi obowiązek zwrotu, nawet jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie jest do tego zobowiązany. W niniejszej sprawie podstawą prawną świadczenia była nieważna czynność prawna, która nie stała się ważna mimo spełnienia świadczenia, a w takim wypadku wiedza spełniającego świadczenie, że nie był do świadczenia zobowiązany, nie zwalnia odbiorcy świadczenia do jego zwrotu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2018 r., I CSK 575/17, Legalis nr 1829409).

W sprawie nie znajduje również zastosowania również wyłączenie z art. 411 pkt 2 kc (zasady współzycia społecznego), albowiem skutki stosowania przez bank niedozwolonych postanowień umownych nie mogą podlegać ochronie prawnej. Świadczenie spełnione przez powódkę w następstwie nieważnej umowy kredytowej nie może być kwalifikowane jako czyniące zadość zasadom współzycia społecznego, skoro to właśnie zastosowanie przez bank wzorca umownego zawierającego klauzule abuzywne należało oceniać w kontekście naruszenia dobrych obyczajów.

W art. 410 § 2 kc w sposób enumeratywny wymieniono cztery sytuacje (kondykcje) kreujące obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia i komplementarne do niego roszczenie o jego zwrot. W sprawie znajduje zastosowanie teoria dwóch kondykcji, którą należy rozumieć jako konstruującą po obu stronach nieważnej czynności prawnej niezależne roszczenia o zwrot spełnionego świadczenia. T. stanowisko należy już uznać za ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W szczególności należy odwołać się w tej mierze do uchwały Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r. (III CZP 11/20), w której wyjaśniono, że stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 kc w zw. z art. 405 kc), niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu, czy też uchwały z 7 maja 2021 r. (III CZP 6/21, której Sąd Najwyższy nadał moc zasady prawnej), w której wyjaśnił, że jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 kc), zastrzegając jednocześnie, że kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna.

Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. W konsekwencji kwota łączna, jaką powódka spłaciła stanowi świadczenie nienależne.

Powodowie w okresie od zawarcia umowy do dnia 2 marca 2021 roku zapłacili pozwanemu łącznie kwotę 144.169,62 zł. Ponieważ podstawa prawna tego świadczenia odpadła, zostało ono spełnione nienależnie i podlega zwrotowi.

W rezultacie Sąd orzekł jak w pkt II wyroku, zasądając od pozwanego na rzecz powodów tę właśnie kwotę.

Na podstawie art. 481 kc Sąd zasądził od powyższej kwoty odsetki ustawowe za opóźnienie zgodnie z żądaniem pozwu od dnia 23 marca 2021 roku do dnia zapłaty. Pozwany w tym dniu znajdował się w opóźnieniu, bowiem upłynął wówczas wyznaczony w reklamacji 14-dniowy termin do zapłaty, poza tym pozwany w piśmie z dnia 1 marca 2020 r. nie uwzględnił reklamacji. Zobowiązanie do zwrotu świadczenia nienależnego należy do tzw. zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia nie jest z góry oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, wobec czego spełnienie winno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu do wykonania zgodnie z art. 455 kc.

III. Koszty postępowania

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 98 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy. Powództwo zostało uwzględnione w całości, dlatego też Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów całość poniesionych przez nich kosztów procesu. Na zasądzoną kwotę złożyły się: opłata od pozwu – 1.000 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa – 34 zł (2 x 17 zł), koszty zastępstwa procesowego – 5.400 zł. Zasądzona na rzecz powodów kwota tytułem zwrotu wynagrodzenia pełnomocnika została ustalona w wysokości jednej stawki minimalnej określonej w § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 265). W ocenie Sądu brak było podstaw do przyznania dwukrotności tej kwoty, skoro obszerna argumentacja pozwu dotyczyła przede wszystkim teoretycznych rozważań, odnoszących się do zagadnień umów frankowych w ogóle, bez nawiązania do konkretnych klauzul umownych, przywołanych jedynie na początku pozwu, jak też bez większego nawiązania do wyliczeń żądanych kwot wynikających jedynie z załączników. Działania pełnomocnika w dalszym toku postępowania nie przekraczały zaś standardowych działań dla spraw związanych z umowami kredytu.

SSO Alina Gąsior

ZARZĄDZENIE

1. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron.

SSO Alina Gąsior